

Botet i Sisó, *Geografia General de Catalunya. Província de Gerona*, dirigida per Francesc Carreras i Candi, Edit. Albert Martín, Barcelona, 1911, pàg. 323]

En una entrevista que vaig fer l'any passat a en Josep Clos (en el marc del treball titulat *Història Oral: "L'Escala, un poble de costa. Història i Turisme"*), preguntant-li sobre si durant els anys quaranta el govern franquista prohibí quelcom, em va respondre: " (...) sardanes, ja al primer any d'haver entrat els nacionals, per qualsevol cosa es tocaven les sardanes amb la Principal de l'Escala. I per cert, un dia, que no sé què se celebrava, hi havia el governador de Girona i es tocaven sardanes, allà a la plaça del mercat; i un carca, d'aquí de l'Escala, un home d'aquests, va dir: "Governador! Mire que vergüenza, chicas que van con esta falda tan corta; qué escándalo!" I el governador, no obstant, li va dir: "Señor mío –deja-, la moral no tiene nada que ver con la moda".

L'escriptor Jaume Pol i Girbal, en l'edició del 17 d'abril de 1947 del diari *El Correo Catalán*, en la seva columna *La dança més bella* que dedica a la *Historia y anécdota de la sardana*, publica un article on fa referència a la sardana i a la vila de l'Escala. El fragment que hi fa referència, un cop transcrit del castellà, diu: "Quan en les dates primerenques de l'estiu es sent la música de la sardana a la seva plaça major; quan la veu humana de la tenora els arrenca d'ells mateixos, els abstraïu, els inunda; per dir-ho d'alguna forma: als escalencs se'ls obre un sèsam ocult. Veure com la gent balla sardanes a l'Escala és retornar a Fídies (destacat escultor grec del s. V aC). Es troba així l'home fet bellesa, fet harmonia; fet mesura, exactitud. Cada vegada que participo a una de les audicions que es fan a Barcelona, entre soroll de tramvies i amb sabates de confecció, me'n recordo, de l'Escala. Quina vigorosa, inevitable, trepidant sensació d'estretor que es sent aquí! A l'Escala, la gent balla fins i tot amb els dits. Ballen poc a poc, sense moure's, amb el rostre immutable. Ballen amb una sèrietat dramàtica, com si fossin agenollats davant un altar (...).

Fa dos o tres anys, durant una festa, els músics interpretaren una sardana molt coneguda: "Bona festa". I quan finalitzaren la seva interpretació, vaig veure com la gent, ja fossin mariners, pagesos o arrossaires, abraçava a un home: Josep Vicens, el "Xaxú". Un barber. Alt, prim, amb els cabells blancs. El "Xaxú"! Qui no coneix, a Catalunya, el vell sardanista?...

La mateixa tarda, un escalenc em va parlar de gent il·lustre del país: "Tenim un home que tothom coneix –deja-, l'Albert Martí. En Martí de la tenora. És fill de l'Escala". Passejàvem junts pel jardí d'una bella i blanca finca. La seva propietària, Caterina Albert, passejava molt a prop nostre. Vaig pensar, llavors, que el "Xaxú", l'Albert Martí i "Victor Català" constituïen un triumvir d'escalencs il·lustres. "

Fins aquí aquests retalls i anècdotes relacionats amb la sardana i la seva història. Tot desitjant que el present article hagi estat curiós, sols em resta dir: salut, ànims i que tots i totes xaleu amb l'Aplec d'enguany!!!

Jordi Gallegos